

نقش گردشگری شهری در توسعه پایدار شهرها (نمونه موردی: شهر شیروان)

ربابه حسین نژاد دوین (دانشجوی دکتری تخصصی گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد شیروان، دانشگاه آزاد

اسلامی، شیروان، ایران)

goleroz3185@gmail.com

رمضانعلی نادری مایوان (استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران، نویسنده

مسئول)

dr.naderi@kub.ac.ir

محمد معتمدی (دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد شیروان، دانشگاه آزاد اسلامی، شیروان،

ایران)

motamedi45@gmail.com

چکیده

شناخت عوامل موثر بر توسعه گردشگری شهری موجب تسهیل برنامه‌ریزی برای توسعه شهرها می‌شود. همچنین عملکرد متقابل گردشگر- میزبان و تولید فضای گردشگری در رابطه با سفر به مناطق شهری با انگیزه‌های متفاوت و بازدید از جاذبه‌ها و استفاده از تسهیلات و خدمات مربوط به گردشگری انجام می‌شود که تاثیرات انکارناپذیری بر ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژیکی و غیره دارد. هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش گردشگری در توسعه پایدار شهر شیروان در خراسان شمالی می‌باشد. روش تحقیق در پژوهش حاضر از حیث هدف، کاربردی و حیث روش انجام نیز توصیفی تحلیلی بوده که داده‌های آن از طریق پرسشنامه گردآوری شده است، جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه بودند که گروه اول، جمعیت بالای ۲۰ سال ساکن در شهر شیروان که بر اساس آخرین آمار سرشماری رسمی کشور دارای ۵۶۲۷۱ نفر می‌باشند که با استفاده از فرمول کوکران و با درصد اطمینان ۹۵ درصد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند و گروه دوم شامل ۵۰ نفر از کارشناسان مرتبط با امور گردشگری شهرستان شیروان بودند که به عنوان نمونه آماری انتخاب و به روش نمونه‌گیری اتفاقی پرسشنامه‌ها تکمیل شدند. نتایج بدست آمده نشان داد برای شاخص توسعه اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی مقدار معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ به دست آمده است که نشان می‌دهد از نظر شهروندان و کارشناسان گردشگری شهری نقش قابل توجهی در توسعه اقتصادی شیروان نداشته است. در مقابل برای توسعه فرهنگی - اجتماعی و زیست محیطی از نظر شهروندان و کارشناسان گردشگری شهری نقش قابل توجهی داشته است و در نهایت در بررسی رابطه

گردشگری شهری و ابعاد توسعه پایدار شهری در شیروان، برای دو گروه شهروندان و کارشناسان، T Value بزرگتر از ۱/۹۶ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت بین گردشگری شهری و ابعاد توسعه پایدار شهری در شیروان رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: توسعه گردشگری، گردشگری شهری، توسعه پایدار شهری، شهر شیروان

۱- مقدمه

یکی از بخش‌هایی که می‌توان گفت عامل ایجاد تغییرات اساسی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در شهرها بوده و امروزه به عنوان یک صنعت پویای اقتصادی از آن نام برده می‌شود، گردشگری است؛ که نقش کلیدی در توسعه شهرها ایفاء می‌کند (Mamirkulova et al., 2020: 3). امروزه، صنعت گردشگری یا جهانگردی به منزله یکی از ابزارها و راهکارهای مناسب جهت کسب درآمد و شکوفایی اقتصاد دولتها و ملتها از یک سو و توسعه و آبادانی مناطق در نقاط مختلف دنیا از سوی دیگر مطرح است (ابراهیم‌زاده، ۱۳۹۰، ۶). همچنین در مطالعات متعدد به واژه گردشگری به عنوان یک پدیده و جریان مثبت در راستای ایجاد اشتغال و توسعه اقتصادی اشاره شده است (Sarpong et al, 2020: 2) به طوریکه سومین پدیده اقتصادی پویا پس از صنایع نفت و خودروسازی به شمار می‌رود. گردشگری به طور عام و گردشگری شهری به طور خاص بر اقتصاد شهرهای دنیا تأثیرگذار است. این پدیده نه چندان نوظهور معادلات اقتصادی جهان را به طور گسترده‌ای تحت تأثیر خود قرار داده است چنانچه هم‌اکنون بسیاری از اقتصادهای کلان دنیا علی‌الخصوص اقتصادهای شهری وابستگی شدید به آن دارند (قهرمانی فرد و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۸). همچنین به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر تغییرات فضایی شهرها محسوب می‌شود، از سوی دیگر، ویژگی شهرها سبب شده است گردشگران شهری متفاوت‌تر از سایر گروه‌های گردشگری باشند (نادری و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۷۴). فضاهای شهری و عوامل تأثیرگذار بر توسعه شهری در هر شهر، از گردشگری تأثیر می‌پذیرد و باید در برنامه ریزی‌های توسعه شهری و اسنادبالادستی به آن توجه کرد. امروزه ظاهر شهرها بسیار شبیه به هم است و اتحاد و همسانی بیشتری در آنها نمایان شده است که این مساله تمایز را سخت تر می‌کند (Orbasl, 2000:80). به طوریکه این نواحی به دلیل برخورداری از جاذبه‌های متنوع گردشگری مثل موزه‌ها، بناهای یادبود، سالن‌های تئاتر، رستوران‌ها، استاد یوم‌های بزرگ ورزشی، پارک‌ها، شهربازی‌ها، مراکز خرید، معماری مدرن، بهره‌گیری از فناوری جدید در این زمینه‌ها، غالباً مقاصد گردشگری مهمی محسوب

می‌شود (شمس‌الدینی و سنایی مقدم، ۱۳۹۷: ۶۷). بنابراین تقویت و توجه به جایگاه گردشگری در طرح‌های توسعه شهری، می‌تواند در جذب گردشگر و توسعه این صنعت نقش به‌سزایی داشته باشد (اسدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۷). گردشگری شهری با ابعاد اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و زیست محیطی زندگی شهرنشینی به شکل پیچیده‌ای در ارتباط بوده و به تدریج به ابزار شناخت و آگاهی از زندگی مردمان، شناخت جهان و غنای بینش و نگرش آدمیان به مفاهیم زندگی تبدیل شده است (بیضایی و صداقتی، ۱۳۹۸: ۱۱۱). در واقع برای موفقیت و توسعه گردشگری، شناخت روابط بین سه جنبه اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی-اجتماعی توسعه باید مورد توجه قرار بگیرند (Chris, 2012: 341). در برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار، هرگونه برنامه‌ریزی برای توسعه گردشگری در آینده با رویکرد توسعه پایدار باید انجام شود و توجه اساسی آن به حفظ محیط زیست در کنار سود اقتصادی و حفظ محیط اجتماعی- فرهنگی است (Tao & Wall, 2009: 93). از طرفی دو محیط طبیعی و فرهنگی اجتماعی از عواملی هستند که علاوه بر اینکه تأثیر زیادی بر گردشگری دارند و از آن نیز تأثیر می‌گیرند. معمولاً گردشگری آثار متفاوت و چشمگیری بر منطقه گردشگرپذیر بر جای می‌گذارد با توجه به پیچیدگی و گستردگی فعالیت های گردشگری آثار ناشی از آن نیز بر ابعاد به هم پیوسته بسیاری دارد که باید در مطالعه آثار گردشگری به آنها توجه شود (Mason, 2015: 26). در چند سال اخیر عدم توجه کافی مدیریت شهری کشور به مقوله گردشگری پایدار شهری، نتوانسته به نیازهای روزافزون شهروندان به محیط‌های تفریحی و استراحتگاهی پاسخ مناسب بدهد و گردشگری را به سمت پایداری سوق دهد. کم‌توجهی مدیران شهری به این مقوله دارای آثار منفی عدیده‌ای چون هزینه‌های بیشتر زندگی برای شهروندان، تغییر زندگی سنتی، افزایش جرائم، آلودگی زیست محیطی، فشار بر روی تسهیلات و خدمات در بسیاری از شهرها شده است (رحیمی فرد، ۱۳۹۶: ۲).

شهر شیروان واقع در استان خراسان شمالی، از ظرفیت‌های بسیار بالایی مانند جاذبه‌های طبیعی و تفریحی و تاریخی همچون شیرکوه، تپه نادر و جاذبه‌های مذهبی مانند زیارتگاه امامزاده حمزه رضا و بی بی هور و بی بی نور برخوردار است و از طرفی شیروان با توجه به قرار گرفتن در جاده ترانزیت و شاهراه رفت و آمد ملی به شهرهای شمالی کشور و پایتخت (تهران) و دارای قدمت تاریخی دیرینه، می‌تواند یکی از مقصدهای شهری و به عنوان کانون اصلی گردشگری ایران در سطح ملی و منطقه ای ایفاء نقش کند؛ برای انجام این مهم لازم

است که مدیران شهری قبل از هر چیز عوامل پیش ران و تأثیرگذار بر توسعه اقتصادی و کالبدی شهر را شناسایی نمایند.

شهر شیروان یکی از چشم‌اندازهای گردشگری منطقه شمال شرق کشور به شمار می‌رود. در این تحقیق ظرفیت‌های این شهر برای گردشگری به عنوان فعالیتی متناسب با ویژگیهای محیطی آن بررسی خواهد شد و راهکارهایی برای توسعه این فعالیت و درآمدزایی و پایداری شهری و احیای اقتصاد شهر ارائه می‌شود. بنابراین مقاله حاضر در پی این است که تأثیر گردشگری را بر ابعاد توسعه پایدار شهری یعنی (اقتصادی، کالبدی، زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی)، مورد بررسی قرار دهد تا با تبیین و شناخت عوامل مؤثر موجبات توسعه پایدار را در این شهر فراهم گردد.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در رابطه با رویکردهای توسعه گردشگری، یکی از پرکاربردترین و مشهورترین فهرست‌بندی‌ها در زمینه توسعه گردشگری مربوط به گتس (۱۹۸۷) می‌شود. او چهار رویکرد یا رهیافت عمده را با ویژگی‌های هر یک از آنها را مطرح کرد: رویکرد منفعت طلبی یا بهره‌کشی؛ رویکرد اقتصادی، رویکرد فضایی/کالبدی؛ رویکرد اجتماع محور. (حسینی مقدم و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۸). با توجه به اینکه گردشگری، مفهومی میان رشته‌ای و چند وجهی است؛ می‌توان آن را از دیدگاه‌های مختلفی همچون جغرافیایی، اقتصادی، جامعه‌شناختی و مدیریتی مورد بررسی قرار داد بدین سبب تعاریف متعددی نیز از این دیدگاه‌ها برای گردشگری صورت گرفته است (حضرتی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۱). واژه توریسم از ریشه تور می‌باشد که در زبان فرانسوی به معنای پیمودن و سیر کردن و گردش نمودن می‌باشد. از گذشته تاکنون مردم به جهت خرید، بازدید و گشت و گذار از شهرهای بزرگ و اماکن تاریخی با آن وسایل ابتدایی و با کاروانها اقدام به مسافرت می‌نمودند ولی اکنون روند آن و نیز وسایل و امکانات بسیار تغییر نموده است. (Fazenda et al, 2010: 429) تحقق توسعه پایدار گردشگری در گرو لحاظ نمودن سه رویکرد، همه‌جانبه نگر و کل گرا، آینده‌نگر و مساوات گرا است. نگرش اول بر این باور است که توسعه، هنگامی پایدار است که در بستر سیاسی، اقتصادی، اکولوژیک ملاحظه گردد در رویکرد دوم برآورد احتیاجات کنونی گردشگران، جامعه میزبان و به موازات آن محافظت و پاس داشت از محیط زیست و حفظ فرصت‌های برابر برای آیندگان مطرح است در رویکرد

سوم مساوات درون نسلی و فرانسلی در استفاده از امکانات، داده‌ها و منابع موردنظر است (تولایی، ۱۳۸۶: ۱۴۲).

مطالعات زیادی در زمینه گردشگری انجام شده است که در این قسمت به مهمترین این مطالعات اشاره شده است:

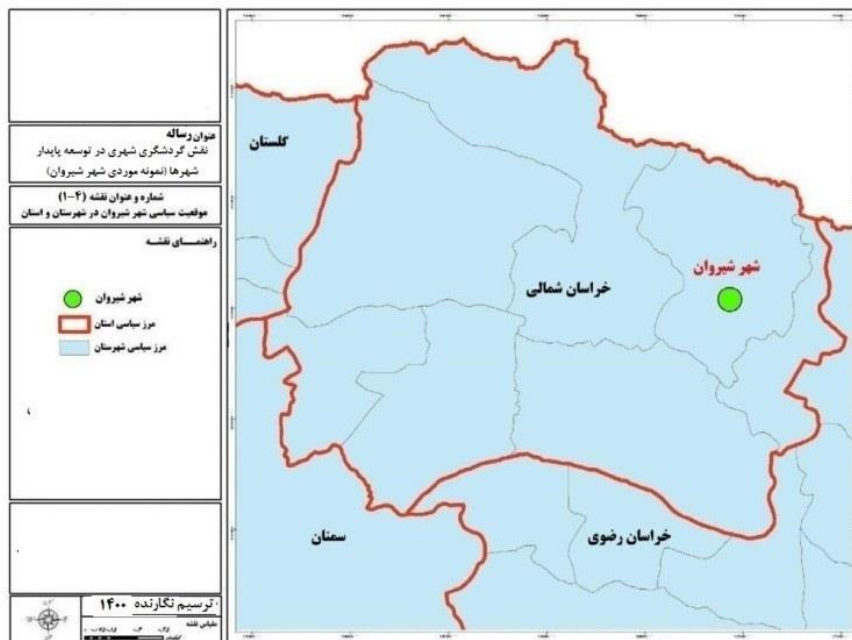
نویسنده/نویسندگان	سال	عنوان	نتیجه
فان و همکاران	۲۰۲۳	شناسایی و اولویت بندی استراتژیهای توسعه گردشگری با استفاده از QSPM، SWOT و AHP: مطالعه موردی کوه چانگبای در چین	استفاده از پتانسیلهای طبیعی، تاریخی و غیره و استراتژی "ایجاد مکانیزم مناسب برای سرمایه‌گذاران بخش دولتی و خصوصی" برای بهبود شرایط در کوه چانگ بای بسیار مهم هستند. بنابراین باید به ظرفیتهای گردشگری این منطقه توجه ویژه ای شود و در جهت تقویت صنعت گردشگری، جایگاه اقتصادی منطقه و ایجاد فرصتهای شغلی در دستور کار مدیران و برنامه ریزان قرار گیرد.
فرزین	۱۴۰۳	ارائه یک مدل فرآیندی یکپارچه جهت ارزیابی گردشگری به عنوان ابزاری جهت بازآفرینی شهری با رویکرد مدل‌سازی ساختاری - تفسیری	استفاده از عناصر گردشگری به عنوان ابزاری جهت بازآفرینی شهری نیازمند یک برخورد چهار سطحی از روابط میان آنها است؛ که در آن عناصر زیرساختی همچون گونه‌های حمل و نقل و دسترسی و آموزش و اطلاع‌رسانی به عنوان سطح پایه (چهارم) و مستقل‌ترین سطح و گونه‌ی خرده‌فروشی به عنوان سطح اول و وابسته‌ترین سطح روابط عمل می‌نمایند.
بالیده و تقوایی	۱۴۰۳	تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری	بیشترین میزان میانگین واریانس استخراج شده مربوط به شاخص «اجتماعی - فرهنگی» با (۰/۸۱)، و کمترین مقدار آن مربوط به شاخص «اقتصادی» با (۰/۴۷)، بوده است.
احمدی و همکاران	۱۴۰۰	تبیین نگاه فن سالارانه در طرح‌های توسعه شهری بر گردشگری با روش سه سوسازی (مطالعه موردی: استان کرمانشاه)	نتایج ابعاد سه گانه نشان داده که نگاه فن سالارانه و تکنوکرات در طرح‌های شهری، گردشگری را به حاشیه رانده و پتانسیلهای گردشگری شهری را کم‌رنگ نموده و منجر به از دست رفتن هویت‌های اصلی جاذبه‌های گردشگری شده است.
بزرگ‌نیا و همکاران	۱۴۰۰	به بررسی تأثیر پروژه‌های محرک توسعه بر ارتقاء گردشگری شهری در منطقه ۱۱ شهر تهران	ابعاد اقتصادی، کالبدی- فضایی، اجتماعی و زیست‌محیطی بر پروژه‌های محرک توسعه و در نهایت پروژه‌های محرک توسعه با ضریب مسیر 0/63 بر توسعه گردشگری تأثیر مثبت و معناداری دارد. به گونه‌ای که هر تغییری به صورت مثبت در ابعاد موردنظر باعث ارتقا کیفیت فضای گردشگری شهری خواهد شد.
بیکی	۱۳۹۹	تبیین نقش گردشگری بر ابعاد پایداری شهری مطالعه موردی: شهر	وضعیت شهر مرزی خواف به لحاظ ابعاد پایداری شهری مطلوب نمی باشد که در این میان پایداری اقتصادی پایین ترین سطح مطلوبیت را کسب نمود. همچنین گردشگری بر تمامی ابعاد

پایداری شهری تأثیر مثبت و معنادار داشته که بیشترین آن ترتیب بر پایداری کالبدی (۰,۹۱)، و پایداری اجتماعی (۰,۴۱) بوده است.	مرزی خواف		
جاذبه‌های گردشگری با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۹۹ و خدمات گردشگری با ضریب مستقیم و مثبت ۰/۸۵ در توسعه گردشگری شهری شهر ارومیه نقش داشته اند	ارزیابی عناصر مؤثر بر توسعه گردشگری شهری مطالعه موردی: شهر ارومیه	۱۳۹۸	موسوی و همکاران
مدیریت شهری در توسعه گردشگری شهری می‌تواند نقش بسیار بالایی ایفا کند. همچنین در راستای تحقق توسعه گردشگری، مدیریت شهری مهمترین ابزار است و مدیریت باید برای شهر برنامه‌ریزی کند و فعالیتهای شهری را سامان دهد و بر فعالیتهای انجام شده نظارت کند	نقش مدیریت شهری در توسعه ی پایدار گردشگری شهر مشهد	۱۳۹۷	محمدی فر و علوی نسب
استفاده از مقررات مناسب و سرمایه‌گذاری هدفمند، بازسازی شهری، بازسازی میراث فرهنگی و توسعه گردشگری را احیا کرده است	«تجربه سئول در میراث- فرهنگی، گردشگری پایدار و بازسازی شهری»	2018	بانک جهانی
گردشگری پایدار و مسائل پایداری بویژه در کشورهای در حال توسعه باید به صورت ویژه مورد توجه قرار گیرد. ترکیب آگاهی و مدیریت زیست محیطی در صنعت گردشگری یک گام مهم در تضمین اجرای سیاستهای زیست محیطی و قوانین کار گردشگری است.	توسعه گردشگری در یک محیط در حال تغییر	2012	کلیپوایز و زردوا
گردشگری فرهنگی، یکی از انگیزه‌های اصلی این استراتژی‌های بازاریابی، به طور گسترده‌ای به عنوان یک سیاست شهری سازگار شهری در استانبول» ی	گردشگری فرهنگی به عنوان ابزار بازسازی شهری در استانبول» ی	2011	اویسال و ایزدن

۳- روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی می‌باشد چرا که تلاش دارد با استفاده از زمینه‌ها و مبانی نظری موجود به مطالعه مسائل و مشکلات گردشگری شهر شیروان بپردازد و در نهایت بهترین راهکارهای اجرایی جهت توسعه گردشگری و توسعه پایدار شهر شیروان ارائه کند. جامعه آماری پژوهش حاضر، شهر شیروان که دارای ۸۲۶۸۹ نفر جمعیت می‌باشد که جامعه آماری پژوهش جمعیت بالای ۲۰ سال می‌باشد که بر اساس آخرین آمار سرشماری رسمی کشور دارای ۵۶۲۷۱ نفر می‌باشند که با استفاده از فرمول کوکران و با درصد اطمینان ۹۵ درصد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب و مورد بررسی قرار گرفت. و در بین شهروندان توزیع شد. همچنین گروه دوم شامل کارشناسان مرتبط با امور گردشگری شهرستان شیروان هستند و ۵۰

نفر نیز به عنوان نمونه آماری برای گروه دوم انتخاب و به روش نمونه گیری اتفاقی پرسشنامه‌ها تکمیل شدند.

شکل شماره (۱) موقعیت سیاسی شهر شیروان

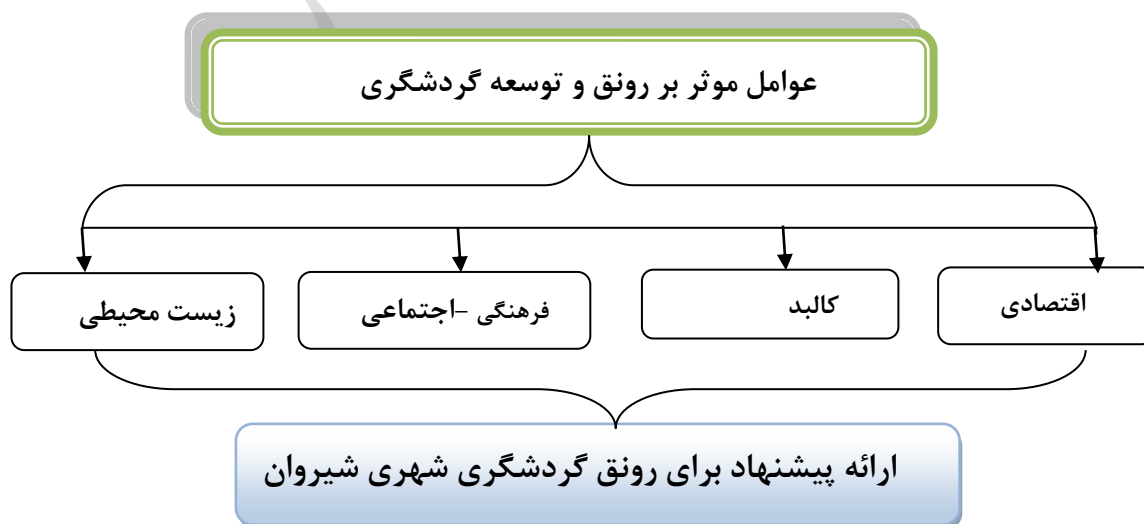
به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از پرسشنامه و همچنین ارزیابی عوامل موثر بر توسعه پایدار شهری از نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شده است. در بخش آمار استنباطی، برای مقایسه میانگین متغیرهای تحقیق در سطوح متغیرهای جمعیت‌شناختی و پاسخگویی به سوالات پژوهش از تحلیل عاملی تاییدی (CFA) و آزمون‌های t تک‌نمونه‌ای، t گروه‌های مستقل و آنالیز واریانس استفاده شده است.

جدول شماره (۲) شاخص‌ها و مولفه‌های مورد سنجش در تحقیق

مولفه‌ها	شاخص	گویه	واحدهای سنجش
اقتصادی	اقامتگاه‌ها	مراکز اقامتی	کیفیت اقامتگاه‌ها و دسترسی
		اتاق‌ها	کیفیت اتاق‌ها و هزینه‌ها
	رستوران و پذیرایی	رستوران‌های داخل شهری	تنوع غذایی، کیفیت غذاها و قیمت غذاها
		واحدهای پذیرایی بین راهی	
	آزانس گردشگری	تعداد تورهای ورودی	
		تعداد مراکز ۰ تنوع روش‌ها	
		صنایع دستی، غذا و..	
	تجاری و مالی	تعداد مراکز تجاری و خرید	
		تعداد و کیفیت فروشگاه صنایع دستی	
		اشتغالزایی	کیفیت فروشگاه و سوغات محلی

تنوع راه کیفیت انواع راهها	راهها و جاده ها	حمل و نقلی	کالبدی و محیطی
تراکم شبکه آب و فاضلاب	اب و فاضلاب	عمومی	
تراکم شبکه گاز رسانی	برق		
تراکم شبکه تلفن ثابت	گاز		
میزان پوشش شبکه های موبایلی	تلفن و ارتباطات		
پارک و فضای سبز، شهرسازی و مراکز تفریحی و پارکینگ		دسترسی	
استفاده های مجاز و پایدار از طبیعت و محیط زیست، برنامه ریزی برای کاهش آسیب های زیست محیطی			
دسترسی و کیفیت تنوع	سالنهای (نمایش، کنسرت، استخر و ...)	فرهنگی	اجتماعی - فرهنگی
دسترسی کیفیت و خدمات	بیمارستان	بهداشتی درمانی	
	مراکز بهداشتی درمانی		
	پایگاه اورژانس		
	داروخانه		
تعداد	پلیس راه	انتظامی - امنیتی	
وضعیت امنیت	احساس امنیت		
تعداد تنوع دسترسی	پمپ بنزین	سوخت و انرژی	
	پمپ گاز		
کیفیت	تبادلات فرهنگی رویداد های فرهنگی		
	مهمان نوازی امنیت در شهر صدور فرهنگ گردشگرپذیری و مهمان نوازی		

منبع: (Ariyani & Fauzi, 2019; Arthur & Mensah, 2016؛ صادقیها و نوری، ۱۴۰۰؛ حمصیان اتفاق و همکاران، ۱۴۰۰؛ حسین زهی و کریمیان بستانی، ۱۴۰۰؛ خواجه نبی و همکاران، ۱۳۹۹)

شکل ۱، مدل مفهومی پژوهش

۴- تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

از کل شهروندان، ۲۳۰ نفر معادل ۵۹/۹ درصد مرد و ۱۵۴ نفر معادل ۴۰/۱ درصد زن و از کل کارشناسان، ۳۲ نفر معادل ۶۴ درصد مرد و ۱۸ نفر معادل ۳۶ درصد زن بوده‌اند. در بین شهروندان، بیشترین فراوانی معادل ۴۸/۲ درصد مربوط به گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و کمترین فراوانی معادل ۳/۶ درصد مربوط به گروه سنی ۵۱ تا ۶۰ سال بوده است. در بین کارشناسان، بیشترین فراوانی معادل ۵۴ درصد مربوط به گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و کمترین فراوانی معادل ۴ درصد مربوط به گروه سنی کمتر از ۲۰ سال بوده است. همچنین در بین شهروندان، بیشترین فراوانی معادل ۳۶/۷ درصد مربوط به گروه شغلی آزاد و در بین کارشناسان بیشترین فراوانی معادل ۷۰ درصد مربوط به کارمندان دولت است.

مقایسه میزان همبستگی یک عامل با سوال‌هایش در مقابل همبستگی آن عامل با سایر عامل‌ها. معیار مهمی که با روایی واگرا مشخص می‌گردد، میزان رابطه یک عامل با سوالاتش در مقایسه با رابطه آن عامل با سایر عامل‌هاست، به طوری که روایی واگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک عامل در مدل تعامل بیشتری با سوالات خود دارد تا با عامل‌های دیگر. روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول است که میزان AVE برای هر عامل بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن عامل و عامل‌های دیگر در مدل باشد.

جدول ۳. بررسی روایی واگرای مولفه‌های اصلی پژوهش به روش فورنل و لارکر - پرسشنامه شهروندان

نام متغیر	توسعه اقتصادی	توسعه زیست‌محیطی	توسعه فرهنگی - اجتماعی	توسعه کالبدی
توسعه اقتصادی	۰/۷۵۷			
توسعه زیست‌محیطی	۰/۴۳۲	۰/۷۸۶		
توسعه فرهنگی - اجتماعی	۰/۴۶۹	۰/۳۲۹	۰/۷۰۸	
توسعه کالبدی	۰/۳۲	۰/۳۶۵	۰/۵۹۵	۰/۸۴۱

جدول ۳. بررسی روایی واگرای مولفه‌های اصلی پژوهش به روش فورنل و لارکر - پرسشنامه کارشناسان

پژوهش به روش فورنل و لارکر - پرسشنامه کارشناسان

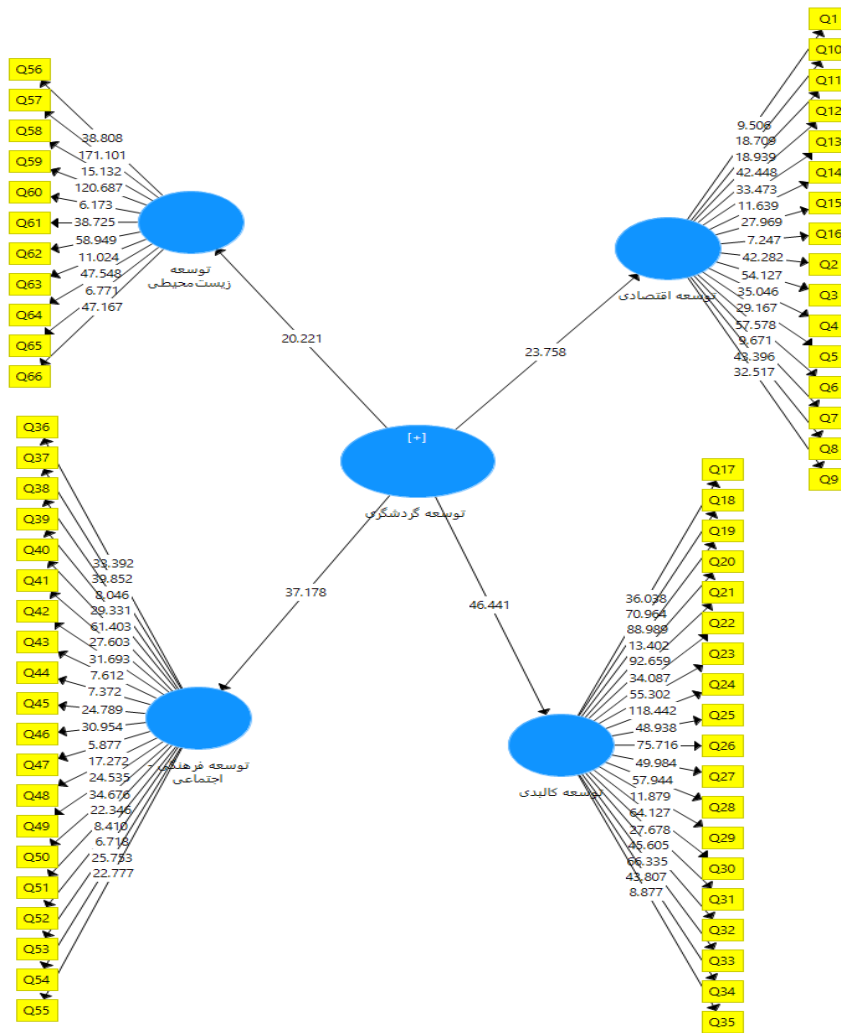
نام متغیر	توسعه اقتصادی	توسعه زیست‌محیطی	توسعه فرهنگی - اجتماعی	توسعه کالبدی
توسعه اقتصادی	۰/۷۶۲			
توسعه زیست‌محیطی	۰/۲۴۱	۰/۷۱۴		
توسعه فرهنگی - اجتماعی	۰/۳۷۶	۰/۳۸۷	۰/۷۹۶	

توسعه کالبدی	۰/۰۹۷	۰/۰۷۳	۰/۲۲۹	۰/۸۴۳
--------------	-------	-------	-------	-------

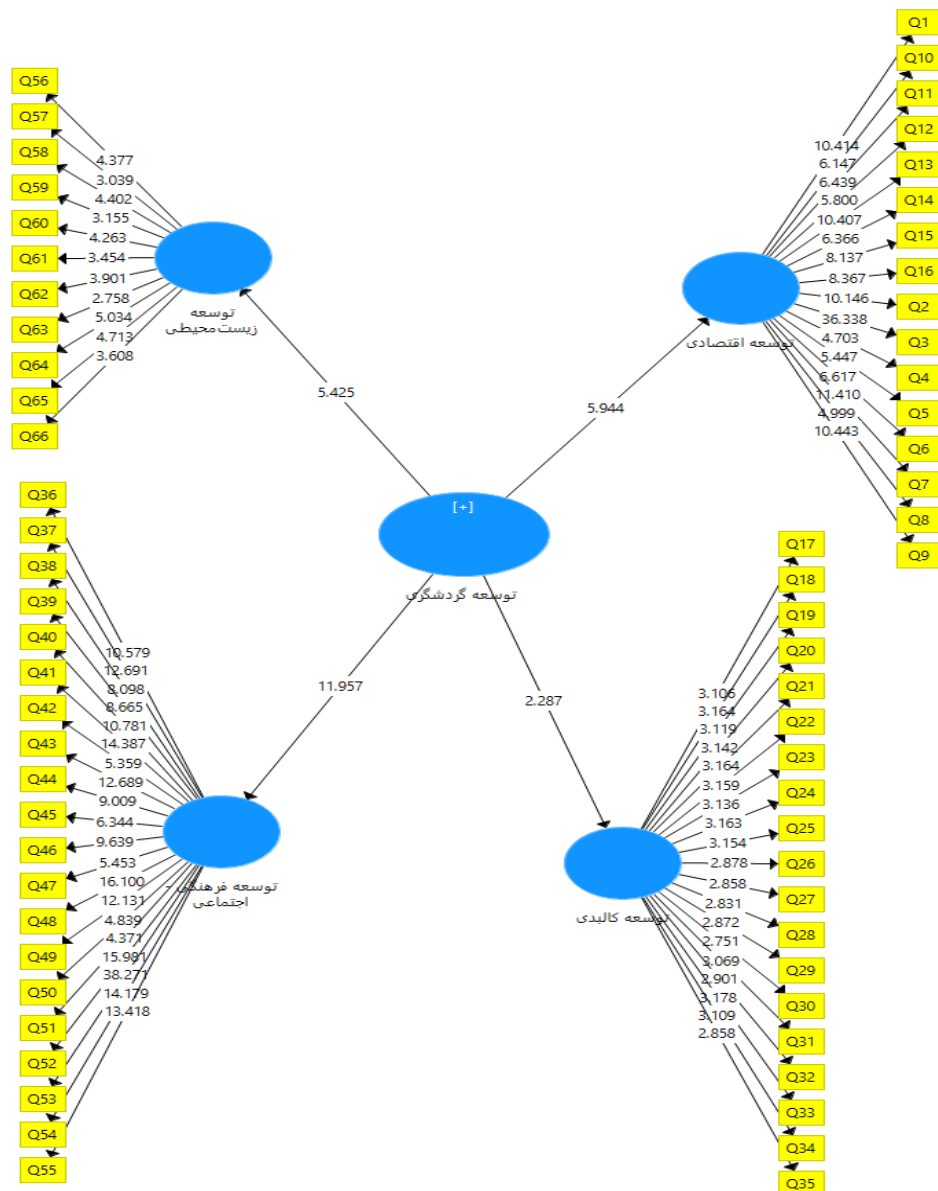
همان گونه که در دو جدول ۳ و ۴ مشخص شده است، در جاهایی که با رنگ تیره مشخص شده است مقدار جذر AVE هر عامل از مقدار همبستگی دو عامل بیشتر است. بنابراین روایی واگرایی تحقیق تایید می شود.

آزمون مدل ساختاری

بخش مدل ساختاری بر خلاف مدل‌های اندازه‌گیری، به سوالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد و تنها عامل‌های پنهان همراه با روابط میان آن‌ها بررسی می‌گردد. برای بررسی برازش مدل پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار، ضرایب معنی‌داری t یا همان مقادیر t -values می‌باشد. ابتدایی‌ترین معیار برای سنجش رابطه‌ی بین عامل‌ها در مدل، اعداد معنی‌داری t است. در صورتی که مقدار این اعداد از ۱/۹۶ بیشتر شود، نشان از صحت رابطه‌ی بین عامل‌ها و در سطح اطمینان ۰/۹۵ است. البته باید توجه داشت که اعداد فقط صحت رابطه را نشان می‌دهند و شدت رابطه بین عامل‌ها را نمی‌توان با آن سنجید.

نمودار ۱. مدل ضرایب معناداری - شهروندان

نمودار ۲ مدل ضرایب معناداری - کارشناسان

جدول ۵. بررسی روابط درون مدل ساختاری

P Value	T Value	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	بررسی رابطه ها درون مدل ساختاری تحقیق
پرسشنامه شهروندان				
۰/۰۰۰	۲۳/۷۵۸	۰/۰۳۱	۰/۷۳۸	توسعه گردشگری ← توسعه اقتصادی
۰/۰۰۰	۲۰/۲۲۱	۰/۰۳۳	۰/۶۷۷	توسعه گردشگری ← توسعه زیست محیطی
۰/۰۰۰	۳۷/۱۷۸	۰/۰۲۲	۰/۸۱۵	توسعه گردشگری ← توسعه فرهنگی - اجتماعی
۰/۰۰۰	۴۶/۴۴۱	۰/۰۱۷	۰/۷۶۷	توسعه گردشگری ← توسعه کالبدی

پرسشنامه کارشناسان				
۰/۰۰۰	۵/۹۴۴	۰/۱۱۶	۰/۶۹	توسعه گردشگری ← توسعه اقتصادی
۰/۰۰۰	۵/۴۲۵	۰/۱۲۴	۰/۶۷۴	توسعه گردشگری ← توسعه زیست محیطی
۰/۰۰۰	۱۱/۹۵۷	۰/۰۶۷	۰/۸۰۶	توسعه گردشگری ← توسعه فرهنگی - اجتماعی
۰/۰۲۳	۲/۲۸۷	۰/۱۷۸	۰/۴۰۷	توسعه گردشگری ← توسعه کالبدی

با توجه به مندرجات جدول ۵ که برای همهی رابطه‌ها نشان داده شده است بین متغیرهایی رابطه معنی‌داری برقرار است که مقدار تی ویو برای این رابطه‌ها بیشتر از ۱/۹۶ باشد. ضریب R^2 معیاری است که نشان از تاثیر یک عامل برون زا بر یک عامل درون زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان ملاک‌هایی برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی در نظر گرفته می‌شود. مقدار R^2 برای عامل‌های برون زا یا مستقل برابر صفر است. در صورتی که مقادیر $Q2$ در مورد یک عامل وابسته صفر و یا کمتر از صفر شود، نشان از آن دارد که روابط بین عامل‌های دیگر مدل و آن عامل وابسته به خوبی تبیین نشده است و در نتیجه مدل احتیاج به اصلاح دارد. این معیارها قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد و در صورتی که مقدار این شاخص در مورد یکی از عامل‌های درون زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی عامل یا عامل‌های برون زای مربوط به آن دارد.

جدول ۶. بررسی معیارهای $R2$ و $Q2$

Q2	R2	نام متغیر
پرسشنامه شهروندان		
۰/۲۸۵	۰/۵۴۴	توسعه اقتصادی
۰/۲۵۲	۰/۴۵۸	توسعه زیست محیطی
۰/۳۰۶	۰/۶۶۴	توسعه فرهنگی - اجتماعی
۰/۳۷۶	۰/۵۸۸	توسعه کالبدی
پرسشنامه کارشناسان		
۰/۲۴۱	۰/۴۷۶	توسعه اقتصادی
۰/۲۰۶	۰/۴۵۴	توسعه زیست محیطی
۰/۳۶۷	۰/۶۵۰	توسعه فرهنگی - اجتماعی
۰/۱۰۲	۰/۱۶۵	توسعه کالبدی

با توجه به مندرجات جدول ۶ معیارهای $R2$ و $Q2$ برای متغیرهای وابسته در حد متوسط و قوی است.

❖ توصیف بر اساس پاسخ‌های پرسشنامه

❖ توسعه اقتصادی

در سوالات ۱ تا ۱۶ پرسشنامه مربوط به "توسعه اقتصادی" بیشترین میانگین مربوط به "افزایش سرمایه گذاری های داخلی و خارجی" و برابر ۲/۹۱۵ است. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد با کدهای ۵ و ۴ را انتخاب کرده‌اند. کمترین میانگین هم مربوط به "افزایش درآمد شهرداری شیروان" و برابر ۲/۳۰۶ می‌باشد. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه‌های خیلی کم و کم با کدهای ۱ و ۲ را انتخاب کرده‌اند.

جدول ۷. آماره‌های فراوانی و توصیفی سوالات پرسشنامه - توسعه اقتصادی

نام متغیر	گروه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
توسعه مراکز تجاری	شهروندان	۱۷/۲	۲۹/۹	۲۴/۷	۱۶/۴	۱۱/۷	۲/۷۵۵	۱/۲۵۱
	کارشناسان	۳۴	۳۲	۱۸	۱۰	۶	۲/۲۲	۱/۲
	کل	۱۹/۱	۳۰/۲	۲۴	۱۵/۷	۱۱/۱	۲/۶۹۴	۱/۲۵۵
فروش غذاهای محلی و تولید و افزایش درآمد سرانه	شهروندان	۱۸/۵	۲۵	۲۸/۴	۲۶/۸	۱/۳	۲/۶۷۴	۱/۰۹۹
	کارشناسان	۳۲	۳۴	۱۶	۱۲	۶	۲/۲۶	۱/۲۰۹
	کل	۲۰	۲۶	۲۷	۲۵/۱	۱/۸	۲/۶۲۷	۱/۱۱۸
رونق صنایع دستی و اشتغالزایی	شهروندان	۱۷/۷	۳۱	۲۱/۱	۲۸/۹	۱/۳	۲/۶۵۱	۱/۱۱۴
	کارشناسان	۳۴	۳۴	۱۸	۶	۸	۲/۲	۱/۲۱۲
	کل	۱۹/۶	۳۱/۳	۲۰/۷	۲۶/۳	۲/۱	۲/۵۹۹	۱/۱۳۳
افزایش درآمد شهرداری شیروان	شهروندان	۲۹/۹	۲۳/۴	۳۲/۶	۱۴/۱	۰	۲/۳۰۷	۱/۰۴۷
	کارشناسان	۲۸	۳۸	۱۶	۱۲	۶	۲/۳	۱/۱۸۲
	کل	۲۹/۷	۲۵/۱	۳۰/۶	۱۳/۸	۰/۷	۲/۳۰۶	۱/۰۶۲
افزایش درآمد کسبه	شهروندان	۹/۶	۳۴/۹	۳۴/۶	۱۶/۷	۴/۲	۲/۷۰۸	۰/۹۹۳
	کارشناسان	۳۴	۲۶	۲۲	۱۰	۸	۲/۳۲	۱/۲۶۹
	کل	۱۲/۴	۳۳/۹	۳۳/۲	۱۵/۹	۴/۶	۲/۶۶۴	۱/۰۳۴
افزایش منابع درآمدی ساکنین شهر	شهروندان	۱۸	۲۶/۸	۲۸/۱	۲۵/۸	۱/۳	۲/۶۵۶	۱/۰۸۷
	کارشناسان	۳۲	۲۸	۱۶	۱۲	۱۲	۲/۴۴	۱/۳۷۳
	کل	۱۹/۶	۲۷	۲۶/۷	۲۴/۲	۲/۵	۲/۶۳۱	۱/۱۲۴
افزایش میزان دسترسی فیزیکی به بازارها و	شهروندان	۱۹/۵	۲۷/۳	۲۳/۴	۱۷/۷	۱۲	۲/۷۵۳	۱/۲۸۶
	کارشناسان	۳۰	۳۴	۱۸	۱۲	۶	۲/۳	۱/۱۹۹

۱/۲۸۳	۲/۷	۱۱/۳	۱۷/۱	۲۲/۸	۲۸/۱	۲۰/۷	کل	فروشگاه ها
۱/۱۱	۲/۶۶۴	۱/۶	۲۶/۸	۲۶/۸	۲۶	۱۸/۸	شهروندان	ایجاد مراکز تفریحی
۱/۲۷۹	۲/۴۲	۱۰	۱۰	۲۰	۳۲	۲۸	کارشناسان	
۱/۱۳۲	۲/۶۳۶	۲/۵	۲۴/۹	۲۶	۲۶/۷	۱۹/۸	کل	
۱/۱۲۹	۲/۶۴۳	۲/۱	۲۶/۳	۲۵	۲۷/۱	۱۹/۵	شهروندان	شکل گیری بازارهای جدید
۱/۳۱۹	۲/۳۴	۱۰	۱۲	۱۲	۳۴	۳۲	کارشناسان	
۱/۱۵۵	۲/۶۰۸	۳	۲۴/۷	۲۳/۵	۲۷/۹	۲۱	کل	
۱/۱۲۱	۲/۳۶۷	۲/۹	۱۳/۸	۲۹/۲	۲۵/۵	۲۸/۶	شهروندان	درآمدزایی خانوارهای منطقه از طریق اجاره منزل، ویلا، سوئیت و ...
۱/۲۷۶	۲/۳۸	۸	۱۲	۲۲	۲۶	۳۲	کارشناسان	
۱/۱۳۸	۲/۳۶۹	۳/۵	۱۳/۶	۲۸/۳	۲۵/۶	۲۹	کل	
۱/۰۳۴	۲/۷۵۳	۶/۳	۱۵/۶	۳۴/۹	۳۳/۶	۹/۶	شهروندان	رونق جاذبه های تاریخی در نتیجه توسعه اقتصادی
۱/۲۰۵	۲/۲۴	۶	۱۰	۲۰	۳۰	۳۴	کارشناسان	
۱/۰۶۶	۲/۶۹۴	۶/۲	۱۵	۳۳/۲	۳۳/۲	۱۲/۴	کل	
۱/۱۰۳	۲/۶۴۸	۲/۹	۲۳/۴	۲۶/۶	۲۹/۹	۱۷/۲	شهروندان	جلب توجه مدیران دولتی
۱/۲۱۶	۲/۳	۶	۱۲	۲۰	۳۰	۳۲	کارشناسان	
۱/۱۲	۲/۶۰۸	۳/۲	۲۲/۱	۲۵/۸	۳۰	۱۸/۹	کل	
۱/۱۲۳	۲/۷۱۱	۳/۹	۲۳/۷	۲۹/۲	۲۶	۱۷/۲	شهروندان	افزایش تخصیص بودجه مستقل برای رونق و توسعه گردشگری
۱/۲۳۳	۲/۳	۸	۱۰	۱۶	۳۶	۳۰	کارشناسان	
۱/۱۴۲	۲/۶۶۴	۴/۴	۲۲/۱	۲۷/۶	۲۷/۲	۱۸/۷	کل	
۱/۱۳۹	۲/۹۳	۶/۳	۲۹/۹	۲۷/۱	۲۴	۱۲/۸	شهروندان	جلب حمایت دستگاه های دولتی از طریق اعطای تسهیلات
۱/۳۰۶	۲/۳۶	۱۰	۱۰	۱۸	۳۰	۳۲	کارشناسان	
۱/۱۷۲	۲/۸۶۴	۶/۷	۲۷/۶	۲۶	۲۴/۷	۱۵	کل	
۱/۱۱۴	۲/۶۸	۳/۱	۲۲/۹	۳۱/۵	۲۳/۷	۱۸/۸	شهروندان	ایجاد تقاضا برای محصولات کشاورزی منطقه و رونق اقتصادی
۱/۱۸۳	۲/۲۲	۶	۱۰	۱۶	۳۶	۳۲	کارشناسان	
۱/۱۳۱	۲/۶۲۷	۳/۵	۲۱/۴	۲۹/۷	۲۵/۱	۲۰/۳	کل	
۱/۱۸۶	۳/۰۰۳	۹/۹	۲۹/۴	۲۲/۹	۲۶/۶	۱۱/۲	شهروندان	افزایش سرمایه گذاری های داخلی و خارجی
۱/۲۳۸	۲/۲۴	۶	۱۲	۱۸	۲۸	۳۶	کارشناسان	
۱/۲۱۶	۲/۹۱۵	۹/۴	۲۷/۴	۲۲/۴	۲۶/۷	۱۴/۱	کل	

❖ توسعه کالبدی

در سوالات ۱۷ تا ۳۵ پرسشنامه مربوط به "توسعه کالبدی" بیشترین میانگین مربوط به "افزایش میزان گسترش فیزیکی" و برابر ۲/۹۱۲ است. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر

پاسخگویان گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد با کدهای ۵ و ۴ را انتخاب کرده‌اند. کمترین میانگین هم مربوط به "افزایش تعداد رستوران‌ها در سطح شهر" و برابر ۲/۴۲۲ می‌باشد. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه‌های خیلی کم و کم با کدهای ۱ و ۲ را انتخاب کرده‌اند.

جدول ۸. آماره‌های فراوانی و توصیفی سوالات پرسشنامه - توسعه کالبدی

نام متغیر	گروه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
ارتقاء سطح زیرساخت‌ها	شهروندان	۲۳/۴	۲۰/۸	۳۴/۶	۹/۶	۱۱/۵	۲/۶۴۸	۱/۲۵۷
	کارشناسان	۲۸	۲۴	۲۶	۲۲	۰	۲/۴۲	۱/۱۲۶
	کل	۲۴	۲۱/۲	۳۳/۶	۱۱/۱	۱۰/۱	۲/۶۲۲	۱/۲۴۴
افزایش میزان دسترسی به خدمات درمانی	شهروندان	۲۴/۲	۱۸	۳۷/۵	۹/۹	۱۰/۴	۲/۶۴۳	۱/۲۴۱
	کارشناسان	۲۶	۲۰	۳۲	۲۲	۰	۲/۵	۱/۱۱۱
	کل	۲۴/۴	۱۸/۲	۳۶/۹	۱۱/۳	۹/۲	۲/۶۲۷	۱/۲۲۷
تاثیرگذاری در توسعه معابر و خیابانها	شهروندان	۲۴/۲	۲۰/۱	۳۷/۲	۸/۶	۹/۹	۲/۵۹۹	۱/۲۲۲
	کارشناسان	۲۸	۲۸	۲۶	۱۸	۰	۲/۳۴	۱/۰۸۱
	کل	۲۴/۷	۲۱	۳۵/۹	۹/۷	۸/۸	۲/۵۶۹	۱/۲۰۹
افزایش و ارتقاء مراکز خدماتی و رفاهی	شهروندان	۱۶/۴	۲۸/۹	۲۰/۱	۲۴/۵	۱۰/۲	۲/۸۳۱	۱/۲۵۴
	کارشناسان	۲۲	۲۲	۳۲	۲۴	۰	۲/۵۸	۱/۰۹
	کل	۱۷/۱	۲۸/۱	۲۱/۴	۲۴/۴	۹	۲/۸۰۲	۱/۲۳۷
ایجاد امکانات اقامتی و پذیرایی مناسب	شهروندان	۲۴/۵	۱۷/۴	۳۸/۸	۹/۶	۹/۶	۲/۶۲۵	۱/۲۲۴
	کارشناسان	۲۴	۲۴	۳۰	۲۲	۰	۲/۵	۱/۰۹۳
	کل	۲۴/۴	۱۸/۲	۳۷/۸	۱۱/۱	۸/۵	۲/۶۱۱	۱/۲۰۹
افزایش فعالیت‌های بازاریابی به منظور استفاده بهینه از جاذبه‌ها	شهروندان	۲۶	۲۹/۴	۳۰/۷	۱	۱۲/۸	۲/۴۵۱	۱/۲۴۹
	کارشناسان	۳۰	۲۰	۲۶	۲۴	۰	۲/۴۴	۱/۱۶۳
	کل	۲۶/۵	۲۸/۳	۳۰/۲	۳/۷	۱۱/۳	۲/۴۴۹	۱/۲۳۸
افزایش میزان تمیزی شهر و معابر افزایش	شهروندان	۳۶/۵	۲۰/۶	۱۶/۴	۵/۲	۲۱/۴	۲/۵۴۴	۱/۵۳۹
	کارشناسان	۲۴	۲۶	۲۶	۲۴	۰	۲/۵	۱/۱۱۱
	کل	۳۵	۲۱/۲	۱۷/۵	۷/۴	۱۸/۹	۲/۵۳۹	۱/۴۹۵
بهبود سیمای بصری شهر	شهروندان	۲۳/۴	۲۳/۷	۳۳/۱	۸/۶	۱۱/۲	۲/۶۰۴	۱/۲۴۷
	کارشناسان	۲۸	۱۸	۳۰	۲۴	۰	۲/۵	۱/۱۴۷
	کل	۲۴	۲۳	۳۲/۷	۱۰/۴	۹/۹	۲/۵۹۲	۱/۲۳۵

۱/۳۴۱	۲/۵۴۹	۱۰/۹	۱۹/۸	۷/۳	۳۷/۲	۲۴/۷	شهروندان	افزایش کیفیت پیاده رو ها
۱/۱۰۵	۲/۳۸	۰	۲۰	۲۶	۲۶	۲۸	کارشناسان	
۱/۳۱۶	۲/۵۳	۹/۷	۱۹/۸	۹/۴	۳۵/۹	۲۵/۱	کل	
۱/۲۱۷	۲/۵۸۶	۱۰/۷	۷/۶	۳۳/۶	۲۶	۲۲/۱	شهروندان	توسعه پارکینگ های عمومی
۱/۱۴۷	۲/۵۲	۲	۲۲	۲۶	۲۶	۲۴	کارشناسان	
۱/۲۰۸	۲/۵۷۸	۹/۷	۹/۲	۳۲/۷	۲۶	۲۲/۴	کل	
۱/۳	۲/۵۴۴	۱۰/۷	۱۰/۴	۳۱	۱۸/۵	۲۹/۴	شهروندان	توسعه جشنواره های بومی
۱/۳۱۱	۲/۵۸	۸	۲۰	۲۲	۲۲	۲۸	کارشناسان	
۱/۳	۲/۵۴۸	۱۰/۴	۱۱/۵	۳۰	۱۸/۹	۲۹/۳	کل	
۱/۲۶	۲/۵۹۶	۱۰/۴	۹/۹	۳۴/۶	۱۹	۲۶	شهروندان	افزایش میزان دسترسی به فضای سبز
۱/۳۵۱	۲/۸۲	۱۲	۲۲	۲۶	۱۶	۲۴	کارشناسان	
۱/۲۷۱	۲/۶۲۲	۱۰/۶	۱۱/۳	۳۳/۶	۱۸/۷	۲۵/۸	کل	
۱/۲۳۲	۲/۹۳	۱۰/۷	۲۶/۶	۲۱/۶	۲۷/۳	۱۳/۸	شهروندان	افزایش میزان گسترش فیزیکی
۱/۲۵	۲/۷۸	۱۰	۱۸	۳۲	۲۰	۲۰	کارشناسان	
۱/۲۳۳	۲/۹۱۲	۱۰/۶	۲۵/۶	۲۲/۸	۲۶/۵	۱۴/۵	کل	
۱/۲۳	۲/۶۰۷	۱۰/۷	۹/۱	۳۲/۸	۲۵	۲۲/۴	شهروندان	بهبود کیفیت بنای مساکن
۱/۲۷۲	۲/۸۸	۱۲	۲۰	۳۰	۲۰	۱۸	کارشناسان	
۱/۲۳۷	۲/۶۳۸	۱۰/۸	۱۰/۴	۳۲/۵	۲۴/۴	۲۱/۹	کل	
۱/۲۷۱	۲/۴۳۸	۱۲/۵	۲/۹	۲۸/۴	۲۸/۴	۲۷/۹	شهروندان	افزایش دسترسی به خدمات روزمره هفتگی (میوه فروشی ، سبزی فروشی و ..)
۱/۴۰۵	۲/۸۴	۱۴	۲۲	۲۴	۱۴	۲۶	کارشناسان	
۱/۲۹۲	۲/۴۸۴	۱۲/۷	۵/۱	۲۷/۹	۲۶/۷	۲۷/۶	کل	
۱/۵۶۳	۲/۵۷۳	۲۰/۸	۸/۶	۱۶/۱	۱۵/۹	۳۸/۵	شهروندان	افزایش تعداد آژانس های مسافرتی
۱/۳۵۵	۲/۸	۱۴	۱۸	۲۴	۲۲	۲۲	کارشناسان	
۱/۵۴۱	۲/۵۹۹	۲۰	۹/۷	۱۷/۱	۱۶/۶	۳۶/۶	کل	
۱/۲۴۸	۲/۶۵۹	۱۰/۴	۱۱/۲	۳۶/۲	۱۸/۲	۲۴	شهروندان	بهبود دسترسی بهتر معلولان و جانبازان
۱/۳۷	۲/۸	۱۴	۱۸	۲۶	۱۸	۲۴	کارشناسان	
۱/۲۶۲	۲/۶۷۵	۱۰/۸	۱۲	۳۵	۱۸/۲	۲۴	کل	
۱/۳۵۱	۲/۵۹۱	۱۰/۲	۲۲/۴	۹/۹	۳۱/۵	۲۶	شهروندان	افزایش ترافیک شهری
۱/۳۹۶	۲/۶۴	۱۴	۱۴	۲۲	۲۲	۲۸	کارشناسان	
۱/۳۵۵	۲/۵۹۷	۱۰/۶	۲۱/۴	۱۱/۳	۳۰/۴	۲۶/۳	کل	
۱/۱۳۱	۲/۳۹۳	۳/۹	۱۲/۵	۳۰/۲	۲۵/۸	۲۷/۶	شهروندان	افزایش تعداد رستوران ها

۱/۲۷۴	۲/۶۴	۸	۲۰	۲۴	۲۴	۲۴	کارشناسان	در سطح شهر
۱/۱۴۹	۲/۴۲۲	۴/۴	۱۳/۴	۲۹/۵	۲۵/۶	۲۷/۲	کل	

❖ توسعه فرهنگی - اجتماعی

در سوالات ۳۶ تا ۵۵ پرسشنامه مربوط به "توسعه فرهنگی - اجتماعی" بیشترین میانگین مربوط به "افزایش تضاد فرهنگی و اجتماعی بین ساکنین و گردشگران" و برابر ۳/۸۶۹ است. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد با کدهای ۵ و ۴ را انتخاب کرده‌اند. کمترین میانگین هم مربوط به "تاثیرگذاری در تحکیم روابط خانوادگی" و برابر ۳/۵۳۵ می‌باشد. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه‌های خیلی کم و کم با کدهای ۱ و ۲ را انتخاب کرده‌اند.

جدول ۹. آماره‌های فراوانی و توصیفی سوالات پرسشنامه - توسعه فرهنگی - اجتماعی

نام متغیر	گروه	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
افزایش میزان حس غرور به عنوان شهروند شهر	شهروندان	۰/۳	۱۵/۶	۳۲/۶	۲۳/۷	۲۷/۹	۳/۶۳۳	۱/۰۵۹
	کارشناسان	۴	۳۰	۲۴	۱۸	۲۴	۳/۲۸	۱/۲۴۶
	کل	۰/۷	۱۷/۳	۳۱/۶	۲۳	۲۷/۴	۳/۵۹۲	۱/۰۸۶
افزایش میزان تنوع و تبادلات فرهنگی	شهروندان	۰/۵	۲۰/۳	۲۲/۷	۲۹/۹	۲۶/۶	۳/۶۱۷	۱/۰۹۹
	کارشناسان	۴	۳۰	۱۶	۲۲	۲۸	۳/۴	۱/۲۹۴
	کل	۰/۹	۲۱/۴	۲۱/۹	۲۹	۲۶/۷	۳/۵۹۲	۱/۱۲۴
افزایش تعداد رویداد های فرهنگی	شهروندان	۰/۵	۸/۱	۳۴/۹	۴۳	۱۳/۵	۳/۶۰۹	۰/۸۳۹
	کارشناسان	۴	۲۸	۱۸	۱۸	۳۲	۳/۴۶	۱/۳۱۳
	کل	۰/۹	۱۰/۴	۳۲/۹	۴۰/۱	۱۵/۷	۳/۵۹۲	۰/۹۰۵
افزایش سطح مهمان نوازی ساکنان	شهروندان	۰/۵	۹/۴	۲۵	۳۳/۹	۳۱/۳	۳/۸۵۹	۰/۹۸۳
	کارشناسان	۴	۲۸	۲۰	۲۲	۲۶	۳/۳۸	۱/۲۶
	کل	۰/۹	۱۱/۵	۲۴/۴	۳۲/۵	۳۰/۶	۳/۸۰۴	۱/۰۲۹
نامتوازن تر شدن نسبت سنی جمعیت	شهروندان	۰/۵	۱۳	۲۶/۳	۳۱/۸	۲۸/۴	۳/۷۴۵	۱/۰۲۶
	کارشناسان	۲	۳۲	۲۲	۲۰	۲۴	۳/۳۲	۱/۲۲
	کل	۰/۷	۱۵/۲	۲۵/۸	۳۰/۴	۲۷/۹	۳/۶۹۶	۱/۰۵۷
افزایش ازدواج غیر بومی	شهروندان	۱/۶	۲۰/۳	۲۳/۴	۲۶	۲۸/۶	۳/۵۹۹	۱/۱۴۷
	کارشناسان	۶	۲۴	۲۲	۲۰	۲۸	۳/۴	۱/۲۹۴
	کل	۲/۱	۲۰/۷	۲۳/۳	۲۵/۳	۲۸/۶	۳/۵۷۶	۱/۱۶۵
افزایش رضایت کلی از	شهروندان	۱/۶	۱۸/۸	۲۴/۵	۲۷/۶	۲۷/۶	۳/۶۰۹	۱/۱۲۳

۱/۱۸۹	۳/۳۴	۲۰	۲۸	۲۲	۲۶	۴	کارشناسان	زندگی
۱/۱۳۳	۳/۵۷۸	۲۶/۷	۲۷/۶	۲۴/۲	۱۹/۶	۱/۸	کل	
۰/۹۰۵	۳/۷۶۳	۱۶/۹	۵۵/۷	۱۵/۶	۱۰/۲	۱/۶	شهروندان	افزایش امنیت در شهر
۱/۲۷۶	۳/۳۸	۲۸	۱۸	۲۲	۲۸	۴	کارشناسان	
۰/۹۶۱	۳/۷۱۹	۱۸/۲	۵۱/۴	۱۶/۴	۱۲/۲	۱/۸	کل	
۰/۹۵۴	۳/۹۳۸	۳۱/۸	۳۹/۸	۱۹/۸	۷/۶	۱	شهروندان	افزایش تضاد فرهنگی و اجتماعی بین ساکنین و گردشگران
۱/۲۸۷	۳/۳۴	۲۶	۲۰	۲۲	۲۶	۶	کارشناسان	
۱/۰۱۴	۳/۸۶۹	۳۱/۱	۳۷/۶	۲۰	۹/۷	۱/۶	کل	
۱/۰۹۸	۳/۵۷۸	۲۶/۳	۲۵/۵	۲۹/۲	۱۷/۷	۱/۳	شهروندان	افزایش توجه و حمایت مسئولان کشوری و استانی
۱/۲۲	۳/۳۲	۲۲	۲۴	۲۲	۲۸	۴	کارشناسان	
۱/۱۱۴	۳/۵۴۸	۲۵/۸	۲۵/۳	۲۸/۳	۱۸/۹	۱/۶	کل	
۱/۰۸۸	۳/۶۲۸	۲۶/۶	۲۹/۲	۲۶	۱۶/۹	۱/۳	شهروندان	شناخته شدن جاذبه های تاریخی و فرهنگی
۱/۲۹۸	۳/۳	۲۶	۱۸	۲۲	۲۸	۶	کارشناسان	
۱/۱۱۸	۳/۵۹	۲۶/۵	۲۷/۹	۲۵/۶	۱۸/۲	۱/۸	کل	
۰/۸۸۵	۳/۵۷۸	۱۳/۵	۴۲/۴	۳۳/۹	۸/۶	۱/۶	شهروندان	تاثیرگذاری بر توسعه مراسم ورزشی محلی
۱/۲۵۸	۳/۳۶	۲۴	۲۶	۱۶	۳۰	۴	کارشناسان	
۰/۹۳۶	۳/۵۵۳	۱۴/۷	۴۰/۶	۳۱/۸	۱۱/۱	۱/۸	کل	
۱/۰۱۷	۳/۷۳۷	۲۶/۸	۳۳/۶	۲۷/۶	۱۰/۴	۱/۶	شهروندان	کاهش اعتیاد
۱/۲۲	۳/۳۲	۲۲	۲۴	۲۲	۲۸	۴	کارشناسان	
۱/۰۵	۳/۶۸۹	۲۶/۳	۳۲/۵	۲۷	۱۲/۴	۱/۸	کل	
۱/۰۴۸	۳/۷۳۷	۲۷/۹	۳۳/۹	۲۳/۷	۱۳/۳	۱/۳	شهروندان	تاثیرگذاری در ارتقاء فرهنگ حفاظت از محیط زیست شهری
۱/۲۹	۳/۳۶	۲۶	۲۲	۲۰	۲۶	۶	کارشناسان	
۱/۰۸۳	۳/۶۹۴	۲۷/۶	۳۲/۵	۲۳/۳	۱۴/۷	۱/۸	کل	
۱/۰۷۳	۳/۶۳۳	۲۵/۸	۳۰/۷	۲۵/۵	۱۶/۹	۱	شهروندان	ارتقاء دانش مدیریتی در مدیران و مسئولان محلی
۱/۲۶۶	۳/۵۲	۳۰	۲۴	۱۸	۲۴	۴	کارشناسان	
۱/۰۹۶	۳/۶۲	۲۶/۳	۳۰	۲۴/۷	۱۷/۷	۱/۴	کل	
۱/۰۹۳	۳/۶۶۴	۲۸/۶	۲۷/۶	۲۶/۶	۱۵/۹	۱/۳	شهروندان	صدور فرهنگ گردشگری پذیری و مهمان نوازی منطقه به سایر نقاط
۱/۲۱۵	۳/۴۴	۲۴	۲۸	۲۰	۲۴	۴	کارشناسان	
۱/۱۰۹	۳/۶۳۸	۲۸/۱	۲۷/۶	۲۵/۸	۱۶/۸	۱/۶	کل	
۰/۸۷۸	۳/۷۹۹	۱۸/۵	۵۳/۶	۱۸/۵	۸/۱	۱/۳	شهروندان	افزایش میزان قدرت و اعمال نفوذ مردم محلی
۱/۲	۳/۲۲	۱۶	۳۰	۲۰	۲۸	۶	کارشناسان	
۰/۹۳۸	۳/۷۳۳	۱۸/۲	۵۰/۹	۱۸/۷	۱۰/۴	۱/۸	کل	

۰/۹۶۳	۳/۸۹۱	۲۹/۲	۴۱/۹	۱۸/۸	۹/۱	۱	شهروندان	افزایش تعداد سازمان های مردم نهاد در سطح شهر
۱/۲۳۳	۳/۳	۲۲	۲۴	۲۰	۳۰	۴	کارشناسان	
۱/۰۱۴	۳/۸۲۳	۲۸/۳	۳۹/۹	۱۸/۹	۱۱/۵	۱/۴	کل	
۱/۰۹۹	۳/۵۶۸	۲۶	۲۵/۵	۲۸/۶	۱۸/۸	۱	شهروندان	تاثیرگذاری در تحکیم روابط خانوادگی
۱/۱۶۱	۳/۲۸	۱۶	۳۲	۲۰	۲۸	۴	کارشناسان	
۱/۱۰۸	۳/۵۳۵	۲۴/۹	۲۶/۳	۲۷/۶	۱۹/۸	۱/۴	کل	
۱/۰۸۲	۳/۶۷۲	۲۷/۹	۲۹/۷	۲۵/۵	۱۵/۶	۱/۳	شهروندان	افزایش کیفیت ارائه خدمات و نظارت بر آنها در سطح شهر
۱/۱۸۲	۳/۴۶	۲۰	۳۶	۲۰	۱۸	۶	کارشناسان	
۱/۰۹۵	۳/۶۴۷	۲۷	۳۰/۴	۲۴/۹	۱۵/۹	۱/۸	کل	

❖ توسعه زیست محیطی

در سوالات ۵۶ تا ۶۶ پرسشنامه مربوط به "توسعه زیست محیطی" بیشترین میانگین مربوط به "افزایش میزان آلودگی آب های روان" و برابر ۲/۴۹۵ است. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه های خیلی زیاد و زیاد با کدهای ۵ و ۴ را انتخاب کرده اند. کمترین میانگین هم مربوط به "تخریب زمین های کشاورزی و مزارع اطراف شهر" و برابر ۱/۸۰۶ می باشد. یعنی در پاسخ به این سوال اکثر پاسخگویان گزینه های خیلی کم و کم با کدهای ۱ و ۲ را انتخاب کرده اند.

جدول ۱۰. آماره های فراوانی و توصیفی سوالات پرسشنامه - توسعه زیست محیطی

انحراف معیار	میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گروه	نام متغیر
۱/۲۰۳	۲/۳۳۹	۷/۶	۸/۳	۲۴/۵	۲۹/۷	۲۹/۹	شهروندان	دسترسی مناسب به نواحی و چشم اندازهای زیبای منطقه
۱/۴۰۲	۲/۴۴	۱۰	۱۴	۲۶	۱۰	۴۰	کارشناسان	
۱/۲۲۶	۲/۳۵	۷/۸	۹	۲۴/۷	۲۷/۴	۳۱/۱	کل	
۱/۲۸۲	۲/۴۱۷	۹/۴	۱۱/۷	۲۰/۱	۲۸/۹	۲۹/۹	شهروندان	افزایش سرانه تولید پسماند شهری
۱/۴۷۱	۲/۱۴	۱۲	۸	۱۸	۶	۵۶	کارشناسان	
۱/۳۰۶	۲/۳۸۵	۹/۷	۱۱/۳	۱۹/۸	۲۶/۳	۳۲/۹	کل	
۱/۰۸۸	۲/۱۹۳	۱/۳	۱۳/۵	۲۲/۱	۲۹/۲	۳۳/۹	شهروندان	افزایش آلودگی هوا در سطح شهر شیروان
۱/۴۱۶	۲/۴۲	۱۲	۱۰	۲۶	۱۲	۴۰	کارشناسان	
۱/۱۳۱	۲/۲۱۹	۲/۵	۱۳/۱	۲۲/۶	۲۷/۲	۳۴/۶	کل	
۱/۲۶۱	۲/۴۵۶	۹/۴	۱۰/۷	۲۴/۲	۲۷/۶	۲۸/۱	شهروندان	افزایش زباله ها و انباشتگی آشغال در محیط زیست
۱/۴۳۸	۲/۱۲	۱۰	۱۰	۱۸	۶	۵۶	کارشناسان	

۱/۲۸۵	۲/۴۱۷	۹/۴	۱۰/۶	۲۳/۵	۲۵/۱	۳۱/۳	کل	شهری
۰/۸۱۱	۱/۷۱۶	۱	۲/۳	۹/۴	۴۱/۷	۴۵/۶	شهروندان	تخریب زمین های کشاورزی و مزارع اطراف شهر
۱/۴۶	۲/۵	۱۴	۱۲	۲۲	۱۴	۳۸	کارشناسان	
۰/۹۴۱	۱/۸۰۶	۲/۵	۳/۵	۱۰/۸	۳۸/۵	۴۴/۷	کل	
۱/۳	۲/۵۲۹	۱۱/۲	۱۱/۲	۲۴	۲۶/۶	۲۷/۱	شهروندان	ایجاد پارک های طبیعی و مصنوعی در منطقه
۱/۴۱۸	۲/۱	۱۰	۸	۲۰	۶	۵۶	کارشناسان	
۱/۳۲	۲/۴۷۹	۱۱/۱	۱۰/۸	۲۳/۵	۲۴/۲	۳۰/۴	کل	
۱/۳۲۲	۲/۴۷۷	۱۱/۲	۱۱/۷	۲۰/۱	۲۷/۶	۲۹/۴	شهروندان	افزایش حفاظت بیشتر و بهرتر محیط زیست منطقه
۱/۴۳۲	۲/۵۴	۱۲	۱۴	۲۸	۸	۳۸	کارشناسان	
۱/۳۳۴	۲/۴۸۴	۱۱/۳	۱۲	۲۱	۲۵/۳	۳۰/۴	کل	
۱/۱۴	۲/۲۴۷	۳/۱	۱۳/۳	۲۱/۶	۲۹/۲	۳۲/۸	شهروندان	افزایش آگاهی ساکنان نسبت به محیط طبیعی منطقه
۱/۴۸	۲/۱۸	۱۲	۱۰	۱۶	۸	۵۴	کارشناسان	
۱/۱۸۲	۲/۲۴	۴/۱	۱۲/۹	۲۱	۲۶/۷	۳۵/۳	کل	
۱/۲۹۵	۲/۵۰۵	۱۱/۲	۱۰/۲	۲۴	۲۷/۳	۲۷/۳	شهروندان	افزایش میزان آلودگی آب های روان
۱/۴۳	۲/۴۲	۱۲	۱۰	۲۸	۸	۴۲	کارشناسان	
۱/۳۰۹	۲/۴۹۵	۱۱/۳	۱۰/۱	۲۴/۴	۲۵/۱	۲۹	کل	
۰/۸۴۴	۱/۷۳۴	۱/۶	۲/۳	۹/۴	۴۱/۴	۴۵/۳	شهروندان	افزایش فرهنگ احترام به طبیعت
۱/۴۳۱	۲/۴۴	۱۲	۱۲	۲۴	۱۲	۴۰	کارشناسان	
۰/۹۵۵	۱/۸۱۶	۲/۸	۳/۵	۱۱/۱	۳۸	۴۴/۷	کل	
۱/۲۸۷	۲/۴۹	۱۰/۴	۱۰/۹	۲۳/۷	۲۷/۱	۲۷/۹	شهروندان	افزایش آلودگی صوتی شهری
۱/۴۳۴	۲/۱۶	۱۰	۱۰	۲۰	۶	۵۴	کارشناسان	
۱/۳۰۷	۲/۴۵۲	۱۰/۴	۱۰/۸	۲۳/۳	۲۴/۷	۳۰/۹	کل	

۵- بحث و نتیجه گیری

یکی از اولین شروط موفقیت هر شهر، توسعه و رشد فعالیتهایی است که به درآمدزایی پایدار منجر شود. گردشگری از جمله فعالیتهایی محسوب می شود که در اقتصاد شهری و در نتیجه توسعه پایدار مؤثر بوده است. بنابراین از آنجایی که در پایداری شهری هدف اصلی رفع نیازهای ساکنین شهر است که با تغییر نوع فعالیت، تراکم، کاربری اراضی و تغییر نگرش به شیوه مدیریت امکانپذیر می شود، به گونه ای که شهر از نظر محیط زیست قابل سکونت، از نظر اقتصادی بادوام، از نظر اجتماعی دارای تعادل و از نظر مدیریتی باثبات و پایدار شود. از این رو برای رسیدن به دوام اقتصادی و تعادل اجتماعی نیاز به تغییر و ترویج فعالیتهایی است که با

منابع و امکانات محلی سازگاری داشته باشند. ترویج و تشویق فعالیتهای گردشگری می‌تواند در مناطقی که دارای ظرفیتهای محلی برای این فعالیت هستند، نقش مهمی ایفا کند. همچنین توجه به منابع بومی و نگرش یکپارچه به مدیریت منابع نیز در پایداری محیطی و ثبات مدیریتی اثرگذار خواهد بود.

در پژوهش حاضر، شهر شیروان که به عنوان یکی از چشم‌اندازهای گردشگری منطقه شمال شرق کشور محسوب می‌شود و به دلیل وجود ظرفیتهای این شهر برای توسعه گردشگری به عنوان فعالیتی متناسب با ویژگیهای محیطی آن مورد بررسی قرار گرفت تا وضعیت میزان تأثیرگذاری گردشگری بر ابعاد توسعه پایدار شهری یعنی (اقتصادی، کالبدی، زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی)، مشخص شود نتایج ذیل بدست آمد:

در بررسی ابعاد توسعه اقتصادی "بیشترین میانگین مربوط به گویه "افزایش سرمایه گذاری های داخلی و خارجی" و برابر ۲/۹۱۵ است و کمترین میانگین هم مربوط به "افزایش درآمد شهرداری شیروان" و برابر ۲/۳۰۶ می‌باشد. در شاخص توسعه کالبدی بیشترین میانگین مربوط به "افزایش میزان گسترش فیزیکی" و برابر ۲/۹۱۲ بوده و کمترین میانگین هم مربوط به "افزایش تعداد رستوران ها در سطح شهر" و برابر ۲/۴۲۲ می‌باشد. در ارزیابی شاخص مربوط به "توسعه فرهنگی - اجتماعی" بیشترین میانگین مربوط به "افزایش تضاد فرهنگی و اجتماعی بین ساکنین و گردشگران" و برابر ۳/۸۶۹ و کمترین میانگین هم مربوط به "تأثیرگذاری در تحکیم روابط خانوادگی" و برابر ۳/۵۳۵ بوده و در نهایت در ارزیابی شاخص "توسعه زیست محیطی" بیشترین میانگین مربوط به "افزایش میزان آلودگی آب های روان" و برابر ۲/۴۹۵ و کمترین میانگین هم مربوط به "تخریب زمین های کشاورزی و مزارع اطراف شهر" و برابر ۱/۸۰۶ بوده است.

در مجموع با عنایت به نتایج به دست آمده باید گفت با توجه به مراحل که جهت تصدیق مدل اندازه گیری و محاسبات روایی سازه و تشخیصی و به دنبال آن آزمون روابط بین سازه های تحقیق انجام شد، باید گفت مدل ارائه شده توسط پژوهشگر تایید می‌شود. و در نهایت نتایج بدست آمده نشان داد برای شاخص توسعه اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی مقدار معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ به دست آمده است که نشان می‌دهد از نظر شهروندان و کارشناسان گردشگری شهری نقش قابل توجهی در توسعه اقتصادی شیروان نداشته است. در مقابل برای توسعه فرهنگی - اجتماعی و زیست محیطی از نظر شهروندان و کارشناسان گردشگری شهری نقش قابل توجهی داشته است. و در نهایت در بررسی رابطه گردشگری شهری و ابعاد توسعه پایدار

شهری در شیروان، برای دو گروه شهروندان و کارشناسان، T Value بزرگتر از $1/96$ بدست آمده است. بنابراین میتوان گفت بین گردشگری شهری و ابعاد توسعه پایدار شهری در شیروان رابطه معناداری وجود دارد.

۶- پیشنهادات پژوهش

- ۱) ایجاد فضای شهری مناسب با کارکردهای اجتماعی و فرهنگی در فضاهای عمومی موجود در شهر شیروان.
- ۲) ایجاد تسهیلات رفاهی به مجموعه‌های فرهنگی، تجاری و تفریحی و توجه به کارآفرینی گردشگری.
- ۳) بهبود و افزایش سرمایه اجتماعی، معیارها و شبکه‌هایی که عملکرد جمعی را امکان‌پذیر می‌سازد.
- ۴) شهر شیروان نتوانسته است از فرصت عظیم ناشی از موقعیت قرارگیری خود در مسیر گردشگری مشهد- شمال و همچنین وجود جاذبه‌های فراوان بهره کافی را ببرد؛ بنابراین پیشنهاد برنامه‌ریزی و مطالعه در این زمینه جهت آسیب‌شناسی این جریان، توصیه‌ی شود.

منابع و مأخذ:

- ۱) احمدی، محمد صالح، رهنمایی، محمد تقی و علی اکبری، اسماعیل، (۱۴۰۰)، تبیین نگاه فن سالارانه در طرح‌های توسعه شهری بر گردشگری با روش سه سوسازی (مطالعه موردی: استان کرمانشاه)، فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، دوره ۱۶، شماره ۵۳، بهار ۱۴۰۰، صص ۱-۳۲.
- ۲) اسدی پیمان، زهرا؛ توکلی‌نیا، جمیله؛ رضویان، محمد تقی و قورچی، مرتضی، (۱۳۹۹)، ارزیابی کیفیت مقصد گردشگری مرکز شهر تهران (مطالعه موردی: بازار بزرگ، منطقه ۱۲ تهران)، فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۷، شماره ۲، صص ۳۵-۵.
- ۳) بالیده، امین الله و قوایی، مسعود، (۱۴۰۳). تبیین شاخص‌های مدل شکوفایی گردشگری شهری. جغرافیا و توسعه ناحیه ای، دوره ۲۲ شماره ۱، ۱-۲۵.
- ۴) بزرگ‌نیا، مهدی، استعلاجی، علیرضا و شیخ اعظمی، علی (۱۴۰۰)، تأثیر پروژه‌های محرک توسعه بر ارتقاء گردشگری شهری مطالعه موردی: منطقه ۱۱ شهر تهران، فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۸، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰، صص ۱۴۰-۱۳۷.

- ۵) بیضایی، میترا و صداقتی، عاطفه (۱۳۹۸) برنامه ریزی توسعه گردشگری پایدار و شناسایی عناصر پایه مطالعه موردی شهرستان بجنورد، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۳۰ پیاپی ۷۳، شماره ۱، بخار ۹۸، صص ۱۱۱-۱۳۶.
- ۶) بیکی، پریسا، (۱۳۹۹)، تبیین نقش گردشگری بر ابعاد پایداری شهری مطالعه موردی: شهر مرزی خواف، فصلنامه علمی علوم و فنون مرزی، دوره نهم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۹، صص ۴۵-۹۲.
- ۷) تولایی، سیمین، (۱۳۸۶)، مروری بر صنعت گردشگری، تهران، نشر دانشگاه تربیت معلم.
- ۸) حسنی مقدم، مینا، کلانتری خلیل آباد، حسین و رزقی، مریم. (۱۴۰۲). تبیین اصول توسعه گردشگری شهری در شمال ایران؛ مورد پژوهی شهر کلاردشت. نشریه گردشگری شهری، ۱۰(۴)، ۱۱۵-۱۳۵.
- ۹) حسینی، سید علی، سالاروندیان، فاطمه، دبیر، علیرضا و نعمت فرح زادی، ندا. (۱۴۰۲). بررسی عوامل مؤثر بر گردشگری دوچرخه در شهرها مطالعه موردی: شهر تهران. نشریه گردشگری شهری، ۱۰(۱)، ۳-۳۴.
- ۱۰) حضرتی، محمدحسین، احمدزاده، حسن و پناهی، علی. (۱۴۰۲). ارزیابی فضایی اثرات توسعه گردشگری بر کیفیت زندگی شهروندان در کلان شهر تبریز. نشریه گردشگری شهری، ۱۰(۲)، ۱۹-۳۵.
- ۱۱) حمصیان اتفاق، سمیه، کلانتری خلیل آباد، حسین، و میره ای، محمد. (۱۴۰۰). ارائه الگوی مدیریت اکوتوریسم با تاکید بر بافت های اکولوژیک شهری (مطالعه موردی منطقه ۹ شهرداری اصفهان). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)، ۲۱(۶۳)، ۳۳۵-۳۵۹.
- ۱۲) خواجه نبی، فهیمه، زند مقدم، محمد رضا و کرکه آبادی، زینب. (۱۳۹۹) تحلیل ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی و نهادی در رشد و توسعه گردشگری شهری، مطالعه موردی: شهر گلوگاه. فصلنامه علمی پژوهش های بوم شناسی شهری، 11(21), 13-28.
- ۱۳) رحیمی فرد، قاسم، (۱۳۹۶)، تحلیلی بر نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری (مطالعه موردی شهر خوی)، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ی جغرافیا و برنامه ریزی شهری گرایش آمایش شهری، دانشگاه تبریز، دانشکده برنامه ریزی و علوم محیطی.

- ۱۴) شمس الدینی، علی و سنایی مقدم، سروش، (۱۳۹۷)، تحلیلی بر سنجش زیرساخت‌های گردشگری در فضا‌های شهری (مطالعه موردی: شهر زنجان)، فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۵، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۷، صفحه ۶۵-۸۲.
- ۱۵) صادقی‌ها، مهدی و نوری، سولماز (۱۴۰۰)، برنامه‌ریزی توسعه گردشگری و فضایی شهر نور با بهره‌گیری از رهیافت شهر خردورز، فصلنامه جغرافیایی فضای گردشگری دوره ۱۰، شماره ۳۸ - شماره پیاپی ۲۵، خرداد ۱۴۰۰، صفحه ۱-۱۸.
- ۱۶) عربشاهی کریزی، احمد و تقدیسی، مهنوش، (۱۳۹۷)، گردشگری شهری و توسعه پایدار شهری: تحلیل و بررسی جایگاه، نقش و پیامدهای توسعه گردشگری شهری، جغرافیا و روابط انسانی دوره ۱ پاییز ۱۳۹۷ شماره ۲.
- ۱۷) قهرمانی فرد، حسین، حسین زاده دلیر، کریم و موسوی، میرسعید، (۱۴۰۰)، شناخت و ارزیابی پیشران‌های حیاتی مؤثر بر آینده توسعه گردشگری مطالعه موردی: کلانشهر تبریز، فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۸، شماره ۱، بهار ۱۴۰۰، صص ۸۲-۶۷.
- ۱۸) محمدی‌فر مجید و علوی‌نسب سیدهاشم، (۱۳۹۷)، برنامه ریزی و مدیریت شهری: نقش مدیریت شهری در توسعه پایدار گردشگری شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر مشهد)، کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری، شهرداری مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۱۹) محمودی پاتی، فرزین. (۱۴۰۳). ارائه یک مدل فرآیندی یکپارچه جهت ارزیابی گردشگری به عنوان ابزاری جهت بازآفرینی شهری با رویکرد مدلسازی ساختاری - تفسیری. نشریه گردشگری شهری، ۱۱ (۱)، ۱-۲۵.
- ۲۰) معتمدی، مهرا، فخار، زرین و مافی، فرزاد. (۱۴۰۰). شناسایی و اولویت بندی عوامل راهبردی توسعه گردشگری شهر سنقر. نشریه گردشگری شهری، دوره ۱ شماره ۴، ۱۳-۱۷.
- ۲۱) موسوی، میرنجف، کهکی، فاطمه سادات و جلالیا، سید اسحاق، (۱۳۹۸)، ارزیابی عناصر مؤثر بر توسعه گردشگری شهری مطالعه موردی: شهر ارومیه فصلنامه گردشگری شهری، دوره ۶، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۸.
- ۲۲) نادری، کاوه، بادکوبه، بهروز، حدیدی، مسلم، آزادی، سیامک، نجفی، پری و حامد، بیتا (۱۳۹۷)، « اولویت بندی راهبردی توسعه گردشگری به منظور تعیین جایگاه آن در برنامه‌های توسعه شهری (مطالعه موردی: استان کرمانشاه، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۷).

- 23) Ariyani, N., & Fauzi, A. (2019). Analysis of Strategic Variables for Ecotourism Development; an Application of Micmac. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 1-12.
- 24) Arthur, G., & Mensah, A. (2016), urban management and heritage tourism for sustainable development. *management*
- 25) Chris, R., (2012). Assisting the poor in China through tourism development: An review of research, *Tourism Management*, Vol 33, Pp 239-248.
- 26) Fazenda, N. and Da silva, F.N. and Costa, C. (2010). Douro Valley Tourism Plan; The plan as part of a sustainable tourist destination development. *process, Journal of World Hospitality and tourism*, vol.2, No.4, pp: 428-440
- 27) Kilipivis, F., & Zardava, T. (2012). Developing sustainable tourism in a changing environment : issues for the tourism enterprises (travel agencies and hospitality enterprises). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 44, 44-52.
- 28) Mamirkulova, G., Mi, J., Abbas, J., Mahmood, S., Mubeen, R., & Ziapour, A. (2020). New Silk Road infrastructure opportunities in developing tourism environment for residents better quality of life. *Global Ecology and Conservation*, 24, e01194.
- 29) Mason, Peter, (2015). *Tourism Impacts, Planning and Management*, Butterworth Heinman
- 30) Orbasll, Aylin. (2000). *Tourists in Historic Towns. Urban Conservation and Heritage Management* , London, E 8 spon, Published 16 August 2000 by Taylor & Francis 220 Pages.
- 31) Sarpong, S. Y., Bein, M. A., Gyamfi, B. A., & Sarkodie, S. A. (2020). The impact of tourism arrivals, tourism receipts and renewable energy consumption on quality of life: A panel study of Southern African region. *Heliyon*, 6(11), e05351.
- 32) Tao, T. C. H. & Wall, G. , (2009), “Tourism as a Sustainable Livelihood Strategy”, *Tourism Management Journal*, 30 (1), PP. 90-98.
- 33) Uysal U. E.(2015). *Urban Tourism in Istanbul: Urban Regeneration, Mega-events and City Marketing and Branding. ACADEMIC DISSERTATION* To be presented, with the permission of the Faculty of Social Sciences of the University of Helsinki, for public examination in lecture room 8, University main building, on 7 February 2015, at 12 noon.
- 34) World Bank.(2018). *Seoul's experience in culture heritage, sustainable tourism, and urban regeneration (English)*. Washington,

D.C. : World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/608081517569173554/Seouls-experience-in-culture-heritage-sustainable-tourism-and-urban-regeneration>

نسخه پیش انتشار